

19. Мишин А.А. Принцип разделения властей в конституционном механизме США / А.А. Мишин. – М.: Наука, 1984.
20. Мартинюк Р.С. Реалізація принципу поділу влади в сучасній Україні: політико-правовий аналіз. / Р.С. Мартинюк. // [Відп. ред. О.В. Скрипнюк]; Нац. ун-т «Остроз. акад.». – Острог, 2007. – 351 с.
21. Протасова В.Є. Особливості поділу влади у змішаній формі правління / В.Є. Протасова // Актуальні проблеми правознавства: Тези доп. і наук. повідом. учасників наук. конф. молодих учених та здобувачів / За заг. ред. М.І. Панова. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2006. – С. 38 – 41.
22. Конституційне право України: Підруч. для студ. вищ. юрид. закл. і ф-тів. / Тацій В.Я., Погорілко В.Ф., Тодика Ю.М. та ін. // За ред. В.Я. Тація та ін.; Акад. прав. наук України, Укр. правн. фундація. – К.: Укр. Центр правн. студій, 1999. – 372с.
23. Політична система сучасної України. – К.: Парламентське видавництво, 1998. – С. 5.

* *Мацюк Анатолій Анатолійович – аспірант Інституту законодавства Верховної Ради України.*

УДК 342. 4

Ольга Пересада *

ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМУВАННЯ ВИЩИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ В ДЕРЖАВАХ БАЛТІЇ

У статті розглядаються особливості конституційного реформування вищих органів державної влади Латвії, Литви та Естонії. На основі досвіду реформування робляться узагальнюючі висновки та виявляються відповідні тенденції.

Ключові слова: конституція, конституційна реформа, держави Балтії, вищі органи державної влади, президент, парламент, уряд, суд.

Пересада О.М. Особенности реформирования высших органов власти в государствах Балтии.

В статье рассматриваются особенности конституционного реформирования высших органов государственной власти Латвии, Литвы и Эстонии. На основе опыта реформирования делаются обобщающие выводы и оказываются соответствующие тенденции.

Ключевые слова: конституция, конституционная реформа, государства Балтии, высшие органы государственной власти, президент, парламент, правительство, суд.

Peresada O.M. Features reform supreme bodies of power in the Baltic states.

The article discusses the features of the constitutional reform highest state authorities of Latvia, Lithuania and Estonia. Based on the experience of reforms made and general conclusions are relevant trends.

Keywords: constitution, constitutional reform, the Baltic states, the supreme bodies of state power, the president, the parliament, the government, the courts.

Початок конституційної реформи в Україні ставить на порядок денний питання про запозичення найбільш ефективного досвіду у цій області. Для України подібні дослідження найкраще проводити на прикладі колишніх соціалістичних держав, які здійснили ефективні конституційні реформи, що призвели до зміни всієї правової системи. В якості найбільш вдалих прикладів ми вважаємо держави Балтії. Для цього є низка причин.

По-перше, вони вже є членами Європейського Союзу (прагнення до інтеграції в який, є і в Україні), а отже демократична трансформація, трансформація правової системи, врешті-решт конституційна реформа пройшли у них успішно настільки, що їх політична, правова та соціальна системи в цілому відповідають стандартам ЄС.

По-друге, держави Балтії продемонстрували низку специфічних прийомів такої трансформації, зважаючи на різну ступінь початкової бази, стартових умов, які в свою чергу були обумовлені насамперед різним ступенем інтегрованості до СРСР.

По-третє, досвід держав Балтії є цінним для України, оскільки, як і перші, Україна була досить довго у сфері впливу СРСР, і багато проблем мають однаковий характер (русифікація, відсутність громадянського суспільства, тощо).

Зауважимо, що тема конституційних реформ в державах Східної Європи, виступала в якості окремих досліджень, зокрема в доповіді «Досвід конституційних реформ: порівняльний аналіз європейського досвіду» школи політичної аналітики при НаУКМА, однак даний аспект самостійним дослідженням не виступав.

Зупинимося детальніше на розгляді основних правових форм конституційної модернізації у вказаних державах. Насамперед, це прийняття нової конституції. Прийняття нових конституцій є найбільш істотною формою здійснення конституційно-правових перетворень. Таким шляхом пішла Литовська республіка. Внесення змін і доповнень до чинних конституцій, як форма конституційної модернізації, пов'язано не з такими суттєвими конституційними змінами, ніж прийняття нового основного закону. Приміром в Латвійській Республіці в період з 1993 по 2009 рік в Конституцію було внесено ряд поправок, відповідно до яких, змінились елементи статусу Сейму і Президента, введені положення про членство в Європейському союзі, тощо.

Повернення до раніше чинних конституцій є нетиповою формою конституційної модернізації, яка характеризується відновленням раніше діючих конституцій. Так, наприклад, у Латвії було відновлено дію Конституції 1922 року, в Естонії – Конституції 1938 року. Однак повернення до історичних конституцій не змогло забезпечити всіх цілей конституційної модернізації, тому в 1992 році була прийнята вже нова Конституція Естонії [3], а в конституцію Латвії вносились суттєві доповнення [1].

У конституціях, прийнятих в державах Балтії, знайшли відображення цілий ряд положень, що характеризують кардинальну зміну конституційного ладу. Основна увага в конституціях цих держав приділяється проблемам побудови нової системи органів держави з урахуванням їх специфічних національних та історичних особливостей.

Побудова і функціонування системи органів державної влади цих держав ґрунтуються на спільних для сучасного конституціоналізму базових принципах. Враховуючи це, уявляється можливим зробити висновок про те, що система органів державної влади цих держав ґрунтується на нових конституційних засадах, тобто основоположних вимогах, відповідно до яких формуються і функціонують органи державної влади.

Найважливішим підсумком конституційно-правових перетворень в державах Балтії стало конституційне закріплення принципу розподілу влади. Традиційно, законодавча влада займає особливе становище в системі розподілу влади, що зумовлено особливим її призначенням – прийняття законів, які виступають вищою формою вираження державної волі народу. Оскільки вона є однією з основних видів державної влади, в єдності з виконавчою і судовою владою, влада законодавча створює механізм функціонування демократії.

Парламентаризм як один з найбільш демократичних інститутів представництва та захисту інтересів народу знайшов своє законодавче та практичне утвердження в державах Балтії. Можна констатувати, що парламент в державах Балтії в повній відповідності з ідеями демократичного конституціоналізму – це загальнодержавний представницький орган, головна функція якого в системі розподілу влади полягає у здійсненні законодавчої влади. При цьому він розглядається як виразник інтересів і волі народу, тобто всієї сукупності громадян цієї держави [4, с. 372]. Звідси і його визначення, як національне або народне представництво. Нові вищі органи представницької влади цих держав відображають національні особливості кожної з них. Однак, у всіх зазначених державах незмінна їх роль – бути одним з основних важелів формування та розвитку в державі демократичних засад, громадянського суспільства.

Правовий статус вищого законодавчого органу державної влади, його внутрішня структура й організаційні питання діяльності, компетенція визначаються конституцією і спеціальними нормативними актами – регламентами.

В даний час парламент в державах Балтії – це вищий орган законодавчої влади, конституційний статус якого багато в чому визначається формою правління конкретної держави. Таким чином, вивчення конституційного статусу законодавчих (представницьких) органів державної влади одночасно є найважливішим критерієм визначення типів форми правління.

Органи законодавчої влади в державах зі змішаною формою правління, що поєднують елементи президентської і парламентської системи мають певну специфіку. З достатньою мірою умовності до таких держав може бути віднесена Литва [2]. До повноважень Сейму Литовської Республіки традиційно для даного типу форми правління відносяться схвалення або несхвалення кандидатури Прем'єр-міністра, що подається Президентом Республіки; розгляд поданої Прем'єр-міністром програми Уряду і прийняття рішень щодо її схвалення; за пропозицією Уряду освіти або скасування міністерств Литовської Республіки та здійснення контролю за діяльністю Уряду аж до висловлення недовіри Прем'єр-міністру або міністру. Однак, на відміну від парламентських республік, литовський Парламент не наділений правом обрання Президента.

Форма правління в Латвії та Естонії дозволяє віднести їх до парламентських республік, де парламент має всю повноту державної влади. У Латвії та Естонії парламенти не тільки приймають закони, визначають політичний та економічний курс держави, застосовують право вето щодо бюджету, затверджують і контролюють уряд (в т.ч. за допомогою інтерпеляції), але також обирають президента, що об'єктивно ставить парламент у панівне становище в системі органів державної влади. Це положення децю обмежується лише наявністю інституту розпуску. Так Конституція Естонії у статті 64 згадує підстави дострокового припинення повноважень членів Державних Зборів, але не органу в цілому.

За своєю структурою вищі представницькі органи законодавчої влади цих держав є однопалатними. Переваги та недоліки однопалатної і двопалатної систем організації парламенту – питання тривалих дискусій в науці конституційного права. Видається, що істотний недолік бікамерального парламенту – штучне уповільнення законодавчого процесу, одночасно є і головним його достоїнством, оскільки дозволяє стримувати помилкові рішення першої палати.

Інститут глави держави є невід'ємною частиною механізму здійснення державної влади у всіх сучасних державах. При цьому під главою держави розуміється посадова особа або орган, що займає вище місце в системі органів держави, вищий його представник всередині держави, символ єдності народу та держави [5].

Статус президента в державах Балтії визначається в конституціях: в главі VI Конституції Литви – «Президент Республіки»; в розділі п'ятому Конституції Естонії – «Президент республіки». У вказаних державах використовується стандартна модель інституціоналізації глави держави, а саме – президент виступає як глава держави (Литва, Естонія). Відповідно до статті 77 Конституції Естонії, Президент Республіки є главою Естонської держави.

У Литві Президент обирається на основі загального, рівного, прямого виборчого права при таємному голосуванні. Винятком виступають Латвія, і Естонія, де президент обирається представницькими органами, або безпосередньо колегією виборців (Естонія).

Особливий статус президента в державах Балтії і презумпція особистого виконання обов'язків по керівництву державою (президент не має права передавати виконання своїх повноважень іншим органам або посадовим особам, за винятком випадків прямо передбачених конституцією) обумовлює наявність певних вимог до кандидатів на цю посаду. Такі вимоги (цензи) можуть встановлюватися тільки конституцією і не підлягають розширювальному тлумаченню.

У державах Балтії встановлені наступні вимоги до кандидатів на посаду президента:

1. *Громадянство.* Кандидат в президенти в обов'язковому порядку повинен мати громадянство відповідної держави. У Литві, Естонії громадянство має належати за народженням, тобто кандидат не має бути натуралізований. За Конституцією Латвії правом бути обраним на пост Президента мають лише повноправні громадяни.

2. *Ценз осілості.* В державах Балтії такий ценз відсутній (Латвія, Естонія), або становить 3 роки (Литва). Таким чином, конституції цих держав віддають пріоритет наявності громадянства за народженням у кандидата на пост президента.

3. *Віковий ценз.* У державах Балтії він досить високий – 40 років (Латвія, Литва, Естонія).

4. *Наявність виборчих прав.* В рівній мірі всі вказані конституції вимагають наявності у кандидатів на пост президента активного і пасивного виборчого права, що свідчить, в тому числі, і про наявність дієздатності зазначених осіб. В державах Балтії додатково встановлені специфічні вимоги до кандидатів на пост президента, що обумовлено, на наш погляд, історичними, національними та політичними традиціями, але насамперед – формою державного правління. До них відносяться: відсутність подвійного громадянства (Латвія), та можливість бути обраним членом Парламенту (Литва).

В якості головної мети діяльності президента конституції держав Балтії виділяють забезпечення узгодженого функціонування всіх гілок державної влади та їх відповідальності перед народом. Так президент виступає гарантом конституції, прав і свобод людини та громадянина, незалежності та територіальної цілісності держави, додержання міжнародних угод і договорів тощо. Обсяг повноважень президента прямо залежить від форми правління держави. Для парламентарних республік Балтії властивим є наділення президента досить широкими повноваженнями.

Повноваження Президента Республіки Естонія визначені статтею 78 Конституції Естонії та деталізовані в Законі про порядок роботи Президента Республіки та інших особливих законах. Для реалізації зазначених повноважень на основі та на виконання конституцій і законів цих держав, президенти наділені правом видання указів (Естонія) або розпоряджень (Латвія).

У державах Балтії президенти мають право розпуску парламенту тільки після проведення відповідних консультацій. При цьому конституції закріплюють вичерпний перелік підстав для розпуску парламенту, що відповідає ефективній реалізації системи стримувань і противаг у державному механізмі.

Недоторканність президента обумовлюється його всенародним обранням, а також особливим характером його повноважень. Держави Балтії (парламентська форма правління) обмежуються закріпленням в основному законі лише нормативного змісту принципу недоторканності – загального вилучення з-під кримінальної та адміністративної юрисдикції. Так у відповідність до статті 85 Конституції Естонії, Президент Республіки може бути притягнутий за згоди більшості членів Державних Зборів. Цілком прийнятною і такою, що відповідає традиціям демократичного конституціоналізму в цьому плані є формулювання статті 86 Конституції Литви: «Особа Президента Республіки недоторканна: до тих пір, поки він виконує свої обов'язки, він не може бути заарештований, притягнутий до кримінальної або адміністративної відповідальності».

За загальним правилом повноваження президента припиняються із закінченням строку, на який він був обраний. Найбільш суперечливою підставою дострокового припинення повноважень президента є процедура імпичменту. У парламентських республіках Балтії процедура такого усунення відносно спрощена. Стаття 51 Конституції Латвії визначає, що за пропозицією не менше половини всіх членів, Сейм в закритому засіданні більшістю голосів не менше двох третин всіх членів, може прийняти постанову щодо усунення Президента Республіки. Слідом за такою постановою Сейм негайно обирає нового Президента Республіки.

Конституції держав Балтії закріплюють багаторівневу систему органів виконавчої влади. Як правило, система органів виконавчої влади має ієрархічну будову, відповідну державному устрою. Конституції держав Балтії визначають порядок взаємовідносин між різними рівнями виконавчої влади.

Як зазначалося вище, у цих державах є президент. Однак, наділяючи глав держав повноваженнями у сфері здійснення виконавчої влади, конституції не відносять їх до органів виконавчої влади. До того ж в конституціях інформація про «виконавчу владу» дуже розпливчата. Саме поняття системи органів виконавчої влади відсутнє і розкривається через перерахування відповідних органів. При цьому, найчастіше в якості основного елементу системи органів виконавчої влади конституції виділяють уряд. В цілому структура органів виконавчої влади конкретизується в спеціальних законах або нормативних правових актах президентів.

Саме таким чином, в конституціях держав Балтії закріплюються основи правового статусу уряду і його склад. Конституційні основи статусу уряду визначаються в Литві – главою VII Конституції «Уряд Литовської Республіки»; в Латвії – розділом IV Конституції – «Кабінет Міністрів». У конституціях закріплені конституційні засади формування, організації та діяльності уряду, його основні повноваження і порядок взаємодії з іншими органами державної влади.

Аналіз тексту конституцій свідчить про те, що найменування вищого колегіального органу виконавчої влади, а також місце уряду в системі органів державної влади держав Балтії визначаються по-різному. В Латвії Кабінет Міністрів очолює органи державного управління. В Литві Уряд вирішує питання державного управління. В Естонії Уряду належить виконавча державна влада.

У формуванні уряду з різним ступенем активності можуть брати участь президент, парламент і прем'єр-міністр. Конституції цих держав закріпили в чомусь схожий алгоритм формування уряду:

1. Президентом визначається кандидатура прем'єр-міністра, який формує майбутній склад уряду (Естонія.).

2. Відповідно до статті 98 Конституції Естонії, Президент Республіки в 14-денний термін після відставки Уряду призначає кандидата в прем'єр-міністри, якому доручає формування нового уряду. У Латвії Кабінет Міністрів формується особою, визначеною для цього Президентом Республіки (стаття 56 Конституції Латвії).

3. Схвалення кандидатури прем'єр-міністра представницьким органом держави.

Слід відзначити, що конституції цих держав, де не закріплено безпосереднє призначення уряду президентом, встановлюють або обов'язковість схвалення тільки кандидатури прем'єр-міністра, а склад уряду затверджується президентом за поданням прем'єр-міністра, або вираження парламентом вотуму довіри всьому уряду в цілому.

До групи держав, де склад уряду в цілому вимагає схвалення парламентом відносяться Латвія та Литва. Такий порядок обумовлений, особливостями форми правління зазначених держав. За Конституцією Латвії для виконання своїх повноважень Президенту міністрів і міністрам необхідна довіра Сейму і за свою діяльність вони відповідальні перед Сеймом (Стаття 59 Конституції Латвії). Стаття 92 Конституції Литви закріплює, що Прем'єр-міністр не пізніше ніж протягом 15 днів з моменту його призначення представляє Сейму утворений і затверджений Президентом Республіки Уряд і подає на розгляд програму Уряду.

Основні закони держав Балтії з різним ступенем конкретизації визначають склад і структуру уряду, найчастіше, обмежуючись визначенням його складу. Основними конституційними фігурами у складі уряду є прем'єр-міністр і міністри.

Основні напрямки компетенції уряду держав Балтії багато в чому схожі. Як основна ланка виконавчої влади уряд є органом загальної компетенції, покликаним забезпечити чітке, відповідно до закону, функціонування всієї системи органів виконавчої влади та окремих її структур.

Для реалізації покладених на них повноважень уряди цих держав наділені правом видання нормативних актів, що діють на всій території держави і не суперечать його конституції, законодавству і актам президента.

Важливим елементом конституційно-правового статусу уряду держав Балтії є його відповідальність. У державах Балтії уряд підзвітний парламенту. Відповідно до статті 59 Конституції Латвії для виконання своїх повноважень Президенту Міністрів і міністрам необхідна довіра Сейму і за свою діяльність вони відповідальні перед Сеймом. Уряд Литовської Республіки несе солідарну відповідальність перед Сеймом за загальну діяльність Уряду (стаття 96 Конституції Литви). Проте, міністри Латвії, здійснюючи керівництво дорученими їм сферами управління, несуть відповідальність не тільки перед Сеймом, але і Президентом Республіки, також безпосередньо підзвітні Президенту міністрів.

У конституціях держав Балтії закріплені різні підстави припинення повноважень уряду, що пов'язано, на наш погляд, із специфікою форми державного правління. Основною формою відставки уряду є вибори чергового складу парламенту (Литва). До інших підстав припинення діяльності уряду відносяться: розпуск президентом; вираз вотуму недовіри парламентом; відставка; смерть прем'єр-міністра.

Важливе місце в системі розподілу влади відводиться судовій владі, основи якої закріплюються, в конституціях.

Здійснення правосуддя як вид державної діяльності по розгляду і вирішенню конкретних справ повинно здійснюватися відповідно до конституційних принципів, які притаманні правові, демократичні державі. Традиційно в теорії конституційного права виділяють принципи судоустрою (принципи організації судової системи та діяльності судів) та принципи судочинства. Аналіз конституцій держав Балтії показує, що зазначені принципи знаходять різне відображення в їх конституціях. Так, конституції Латвії та Естонії в основному обмежуються закріпленням декількох основоположних принципів судової влади (в першу чергу, принципів судоустрою).

Справді принциповою новизною відзначається введення в державах Балтії в межах конституційної модернізації інституту конституційного контролю. В Литві та Латвії цю функцію здійснюють конституційні суди, а в Естонії – Судова колегія конституційного нагляду Державного суду.

Положення про органи конституційного контролю включені в розділ або главу конституції, присвячену судам та правосуддю (Латвія, Естонія). У Конституції Литви є спеціальна глава (розділ) «Конституційний Суд», зазвичай не тільки логічно, але іноді й текстуально пов'язана з главою про судову владу та правосуддя.

У ряді конституцій держав Балтії прямо вказується на здійснення в них судової влади також і у формі конституційного судочинства (в Латвії, хоча цей термін і відсутній в Основному законі, він названий в законах про конституційний суд, а потім реалізується в спеціальному законі про конституційне судочинство. Все це дозволяє зробити висновок про те, що конституційний суд включається в судову систему (систему органів судової влади) і є її складовою частиною.

Внутрішня організація конституційних судів визначається, головним чином, законами про них. Тільки Конституцією Литви, встановлюється організація Конституційного суду.

У формуванні органів конституційного контролю зазвичай беруть участь декілька гілок влади, представлених відповідними державними органами або посадовими особами. Форми цієї участі різні.

В Естонії спочатку за поданням Президента парламент призначає лише голову Державного суду, а потім за пропозицією останнього – членів суду, який є одночасно «судом конституційного нагляду». Члени судової колегії конституційного нагляду Державного суду обираються за пропозицією голови Державного суду з членів цивільної, кримінальної та адміністративної судових колегій – з кожної не менше ніж по одному. Цю судову колегію очолює сам Голова Державного суду Естонської Республіки.

Судді органів конституційного контролю обираються або призначаються на певний термін. В Естонії на п'ять років (з числа суддів Державного суду, обраних довічно), Литві – 9 років, Латвії – 10 років. При цьому встановлюється граничний вік заняття посади судді (Латвія – 70 років). В Литві та Естонії немає норми про граничний вік для судді. Це питання в них регулюється у інший спосіб. Так, в Естонії передбачається можливість судді займати посаду протягом п'яти років після досягнення пенсійного віку. У всіх державах Балтії, кандидат у судді повинен мати вищу юридичну освіту, а також стаж роботи з юридичної спеціальності або в галузі юридичної освіти і науки (в Латвії – 5 років; Литві – 10 років).

Загалом можна відзначити, що юридична природа та організація органів конституційного контролю держав Балтії властиве більше спільного, ніж особливого. Це викликано впливом європейської моделі конституційного правосуддя, загальними правовими традиціями і взаємним впливом у державному будівництві, вельми близькими економічними і політичними завданнями держав Балтії в пострадянський період.

Таким чином, аналіз конституційних реформ, які були здійснені колишніми радянськими республіками Латвією, Литвою та Естонією, дозволяє зробити ряд принципових висновків щодо конституційної модернізації і конституційної трансформації в контексті реалізації конституційних реформ. Повернення до конституцій початку ХХ століття, шляхом відновлення їх дії, не є ефективним способом конституційної модернізації. Причина цього криється в кількісних та якісних невідповідностях конституцій другого покоління, порівняно з конституціями третього і тим більше четвертого. Це стосується як архітеконики конституцій, так і нормативних характеристик (належне відображення принципів, державного механізму тощо.) В будь-якому випадку для таких конституцій як показує досвід держав Балтії, необхідна значна модернізація, ускладнена необхідністю гармонізації значної кількості змін. Найбільш ефективним способом конституційної модернізації є прийняття нової конституції, яка б за своїми параметрами відповідала потребам національної правової системи та стандартам для такого роду актів.

Важливим висновком конституційної модернізації у вказаній групі держав є необхідність обережного конституювання прав і свобод людини. Там де законодавець відображав лише основні права – проблем для функціонування реальної конституції не виникало. Там же, де законодавець дублював радянський досвід, з безмежним переліком прав і свобод, особливо соціальних, це утруднювало роботу органів конституційного контролю, і як наслідок вимагало від законодавця обмежувати їх дію.

Практика реалізації конституційних положень в державах Балтії показує, що в періоди трансформації національної правової системи доцільніше приймати конституцію невелику за змістом, і деталізувати її на рівні поточного законодавства. Таким чином трансформація не утруднюється необхідністю постійної корекції конституції, і як наслідок, проблемою гармонізації її норм, та прилаштуванням поточного законодавства.

Необхідним заходом в ході конституційної модернізації є введення інституту конституційного контролю або його значне реформування. Це стосується інших контрольних інститутів, зокрема омбудсмена, що свідчить про їх надзвичайну важливість для належного функціонування механізму державної влади правової, демократичної держави.

Аналіз конституційної модернізації в пострадянських державах Східної Європи, дозволяє стверджувати, що потреба в компаративно-правових дослідженнях взагалі, та в конституційній сфері, зокрема, особливо активізуються в перехідні періоди розвитку держави та суспільства, оскільки саме в такі періоди потреба в подібних знаннях – найвища. Це стосується як емпіричного так і раціонального аспектів знань. Цей аспект має надзвичайно важливе значення для України, яка продовжує свою конституційну трансформацію. Системне дослідження досвіду вказаної групи держав, допомогло визначити та розробити пропозиції для удосконалення форми та змісту Конституції України. До такого роду пропозицій можна віднести ряд наступних.

Список використаних джерел:

1. Satversme Latvijas Republikas [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.saeima.lv/Likumdosana/likumdosana_satversme.html
2. Lietuvos Respublikos Konstitucija įsigaliojo 1992 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>
3. Eesti Vabariigi põhiseadus 1992. aasta 28 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.legislationline.org/upload/legislations>
4. Енгибарян Р.В. Сравнительное конституционное право / Р.В. Енгибарян. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2007. – 543 с.
5. Осавелюк А.И. Современный механизм системы сдержек и противовесов в зарубежных государствах / А.И. Осавелюк // Государство и право. – 1993. – № 12.

* *Пересада Ольга Михайлівна – аспірант кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Маріупольського державного університету.*

УДК 342

Вікторія Радзівська *

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ – ОСНОВНА ФУНКЦІЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Стаття присвячена вивченню функції забезпечення прав і свобод людини і громадянина, що здійснюється Конституційним Судом України через його завдання та повноваження.

Ключові слова: Конституційний Суд України, забезпечення прав і свобод людини, функція, повноваження.

Радзиевская В.В. Обеспечение прав и свобод человека и гражданина – основная функция Конституционного Суда Украины.

Статья посвящена изучению функции обеспечения прав и свобод человека и гражданина, которая осуществляется Конституционным Судом Украины через его задачи и полномочия.

Ключевые слова: Конституционный Суд Украины, обеспечение прав и свобод, функция, полномочия.